

Kovács Ilma:

A távoktatás és a felsőoktatás jelenlegi kapcsolata Franciaországban

(A Felnőttképzés Fejlesztéséért Egyesület kerekasztal-beszélgetése keretében 2005. szeptember 16-án elhangzott előadás bővített és szerkesztett változata)

Vázlat:

- 1. Bevezetés: a távoktatás fogalma (1. p.)**
- 2. Az elnevezések különbözősége (3. p.)**
- 3. Az Európai Felsőoktatási Térség (5. p.)**
- 4. A franciaországi távoktatás jellegzetességei (6. p.)**
- 5. Aktuális jellemzők (8. p.)**
- 6. Jegyzetek (10-21. p.)**

BEVEZETÉS

A távoktatás fogalmáról

Bevezetésem első részében (1. és 2.) a távoktatás fogalmának két – magyarországi – meghatározását idézem külön kommentár nélkül. E bárki által elérhető sorokat a Magyar Akkreditációs Bizottság ajánlja/ajánlotta a magyar felsőoktatási intézmények figyelmébe. A két kiragadott meghatározás ismertetésével mostani célom kizárólag az, hogy felhívjam a figyelmet ezen *oktatási/képzési forma* folyamatos *módosulására*, és az új technológiák megjelenésére a távoktatásban.

A kívülálló számára a változások leginkább kézzel fogható területe: *az eszközhasználat*.

/A téma iránt érdeklődő Olvasó számára tisztelettel ajánlom a távoktatás-fogalom lexikonbeli meghatározását Csoma Gyula tollából: Felnőttoktatási és –képzési lexikon, Magyar Pedagógiai Társaság, OKI Kiadó, Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 2002, 568 p. 536.p. Lásd: jegyzetek [1]/.

Bevezetésem második részében (3.) a franciaországi távoktatásról szólok összefoglaló jelleggel de/és közben ottani fogalmakat is idézek.

(Nehéz a jelenről a múlt ismertetése nélkül beszélni. Ez az oka annak, hogy a cím ellenére – talán – többet utalok előadásomban a franciaországi távoktatás múltjára, mint jelenére.)

1. **„A távoktatás** olyan irányított önálló tanuláson alapuló képzési forma, amely az oktató és tanuló közötti rendszeres személyes kapcsolatot a tanulási idő nagy részében különféle tanulási eszközökkel (távoktatási tankönyv, útmutatók, multimédiás tananyagok stb.) helyettesíti.” (Akkreditációs Útmutató, kiegészítés távoktatási tagozatok (szakok) akkreditációjához 5. sz. melléklet. Kiadja a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB), Budapest, 1999.)
2. **„A távoktatás: Sajátos** információ-technológiai és kommunikációs taneszközök, valamint ismeretátadási-tanulási módszerek használatával az oktató-hallgató interaktív kapcsolatára és az önálló hallgatói munkára épülő **képzés**, amelynek időtartamát, az ismeretátadás és a tanulmányok teljesítése ellenőrzésének formáit a hallgatóval kötött – egyéni tanulmányi rendre vonatkozó – megállapodásban a felsőoktatási intézmény határozza meg.” (Akkreditációs Útmutató, kiegészítés távoktatási tagozatok (szakok) akkreditációjához 5. sz. melléklet. Kiadja a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB), Budapest, 2005.)

3. Franciaországban

A levelező oktatás gyakorlata, az a forma, ahol tanár és diákja *tényleges levelezést* folytatott egymással, már 1877 óta ismert Franciaországban.

E komoly hagyományokkal rendelkező régi oktatási forma az 1970-es évek óta egyrészt visszaszorulóban, másrészt átalakulóban van. Az átalakulás iránya a *távoktatás*, amely mint oktatási forma a *„jelenlét beillesztésével”* (a konzultációs alkalmakkal) kívánta gazdagítani a régóta ismert levelező oktatási gyakorlatot.

Mindez tehát már a hagyományos oktatási eszközök korában megindult (írásos távoktatási tananyagok, rádióadások, hangkazetták és videokazetták).

Az 1971-es szakképzési törvény (törvény a permanens oktatás keretében folyó szakmai továbbképzésről) és a szintén 1971-es, a „távoktatást végző magán intézmények létrehozására és működésére vonatkozó” törvény már akkor nagy lendületet adott a felnőttek képzésének, ugyanis – ez utóbbi például – a távoktatást szervező magán intézmények túlkapásait kívánta korlátozni, továbbá újabb hallgatói rétegek számára igyekezett tanulást biztosítani.

A távoktatás fogalmának első meghatározása az 1971-es törvény szerint: *„mindazon oktatás, amely – az oktatás helyein – nem biztosítja a tanítással megbízott tanítói fizikai jelenlétet, vagy csak alkalmilag vagy bizonyos gyakorlatok elvégzéséhez biztosít ilyen oktatói jelenlétet”* (az 1971. július 12-i törvény 1. cikkely, loi N° 71-556 du 12 juillet 1971)

Maga a *távoktatás* francia elnevezése, azaz az *„enseignement à distance”* is ekkor „nyert polgárjogot” (korábban és persze később is használták az azonos jelentésű francia *„téléenseignement”*-t is).

Gyakorlatilag mindkét fentebb említett törvény **a felnőttek ugyanazon rétegét célozta meg**, azaz a tanulás szempontjából olyan „diákságot” akart támogatni, amelyik kevésbé vagy alig volt képes segítség nélkül, egyedül tanulni – a korábban kialakult szokásoknak megfelelően – a nappali képzésre szánt vagy azokhoz hasonló tananyagokból.

Ekkoriban került sor tehát *a tanár-diák csoportos találkozók bevezetésére*, mivel a törvényhozó hatalomnak az volt az elképzelése (olvasható több francia szakanyagban), hogy *a tisztán távolsági képzés egy részét át kell alakítani „hagyományos” oktatási formára.*

Rátapintottak valahol a lényegre, de a teljes oktatásszervezést érintő átállás Franciaországban sem történt meg egyik napról a másikra.

A távoktatás illetve távképzés további fejlődéséről lásd a Jegyzetek [2] pontjában.

Egy újabb francia definíció a távképzésre 2001-ből:

A Foglalkoztatási és Szolidaritási Minisztérium által kiadott DGEFP N° 2001-22 számú, 2001. július 20-án kelt körlevél alapján *a nyitott és/vagy távképzéseket az alábbiak szerint definiálták:*

„A nyitott és/vagy távképzések (francia rövidítése gyakran FOAD, a „formations ouvertes et/ou à distance” kifejezés nyomán) különböznek az általában „jelenléti képzésnek” nevezett klasszikus képzési formáktól. A távképzések egymással kombinálható képzési formákat alkalmaznak.

Egy távképzés olyan rugalmas képzési rendszer, amelyet egyéni vagy kollektív (egyének, vállalatok, területek) szükségleteknek megfelelően szerveznek. Tartalmaz egyéniesített tanulást és helyi vagy távolsági eléréssel forrásanyagokhoz, valamint kompetenciákhoz való hozzáférést. A képzés folyamata nem feltétlenül a képző/oktató állandó felügyelete alatt történik.”

Lásd: Jegyzetek [3]

Franciaországban az **online-os távképzés** kifejezéssel szintén gyakran találkozunk (franciául: formation à distance en ligne). Ennek az 1995-1996 óta kifejlesztett erőfeszítések adtak alapot. Francia vélemények szerint az online-os keretrendszerek alkalmazása segítségével tud a távoktatás igazán hasznot húzni az Internet-ből.

AZ ELNEVEZÉSEK KÜLÖNBÖZŐSÉGÉRŐL

Változóban az oktatás/képzés megszokott világa. A változások az *oktatási formákat* is érintik. A régóta ismert klasszikus, *nappali képzési forma mellett* – melyet éppen az új képzési formák terjedése okán egyre gyakrabban nevezünk *jelenléti képzésnek* – már az 1960-as évek eleje óta ismert és használt a *távoktatás* és az 1990-es évek közepe óta az *e-learning* kifejezés is.

A „távoktatás” elnevezés használatáról

Fontosnak tartom azt, hogy mindjárt előadásom első részében kitérjek arra, hogy – anélkül, hogy ismertethetném a francia oktatási rendszer miénkhez viszonyított „másságát” – már az elnevezések használata területén is sajátos eltérésekkel találkozhatunk Magyarországon és Franciaországban. Ilyen eltérésekre többször is utalnom kell.

Míg **Magyarországon csak a távoktatás** elnevezés volt használatos 1974 óta (Tihany, Első Távoktatási Konferencia) mind a didaktikai, mind az intézményi, mind pedig a fejlesztési területeken, addig **Franciaországban az információs és kommunikációs eszközök vagy technológiák, illetve az új technológiák** elnevezés már a '80-as évek hivatalos szóhasználatát eluralta. Ismert és használatos volt persze ott is **a távoktatás elnevezés is**.

Például a Francia Oktatási-, vagy a Francia Külügy Minisztériumban ún. **Új Technológiák Főosztályai** végezték a főhatósági feladatokat.

/Olyan, hogy Távoktatási Főosztály nem létezik és nem is létezett. Igaz, Távoktatási Osztály vagy Főosztály nálunk sem alakult még ma sem minisztériumi szinten, de 1992 óta nekünk legalább van Nemzeti Távoktatási Tanácsunk!/
Az általuk irányított pályázati felhívások nem távoktatásra, hanem **multimédiás képzésekre** szólítottak fel, tehát ilyenkor sem használták a távoktatás kifejezést.

Napjainkban például a „Commission multimédia Schene” felhívására lehet a pályázatokat beadni.

Erre egy konkrét példa: Párizs egyik külvárosában, Cachan-ban – és három másik hasonló főiskolai szintű intézményben Lille-ben, Nanates-ban és Marseille-ben – az ún. Instituts Universitaires de Technologies (IUT-ék, Egyetemi Technológiai Intézetek) már 1988-ban elkezdtek az újfajta hallgatóság keresését és az új **multimédiás eszközök alkalmazását**. Csökkentették a nappali hallgatók számára meghatározott óraszámot, azaz – ahogyan Ők fogalmazták – „**az óraszám felét a hallgató otthonába helyezték át**”: speciális írásos dokumentumokat, hang- és videokazettákat kaptak a hallgatók, és az oktatói támogatás telefonon és MINITEL-en keresztül valósult meg. Senki nem beszélt vagy írt a „távoktatás bevezetéséről” ezekben a projekteken. /A MINITEL használatáról lásd: Jegyzetek [2]./

A fentiek ellenére, ne lepődjünk meg, ha sok franciaországi felsőfokú távoktatási intézmény nevében ma is ott találjuk a **távoktatás** elnevezést (ráadásul kétféleképpen: „**téléenseignement**” vagy „**enseignement à distance**”!).

A történeti hűséghez az is hozzátartozik, hogy Franciaországban a köznyelv még ma is használja a „levelező oktatás” elnevezést is (franciául: enseignement par correspondance) és ezt a legnagyobb európai távoktatási központ működéséhez, a CNED-hez kapcsolhatjuk, melyet minden francia – legalább hírből – ismer. A CNED-ről később szólok, lásd: Jegyzetek [6].

Itt is szeretném ismételtelen kihangsúlyozni, hogy a franciaországi „**levelező oktatás**” gyakorlatába **1877 óta beleértendő a tanár-diák, diák-tanár közötti tényleges levelezés**. Nem azonosítható a magyarországi levelező tagozatos képzésekkel, ahol sok esetben éppen a „levelezés” marad ki.

Az „e-learning”-ről, azaz az „elektronikus tanulás” elnevezéséről

Magyarországon az e-learning elnevezés most van terjedőben. Sokan használjuk helyette és nagy előszeretettel az *elektronikus tanulás* elnevezést, de gyakran hallani *e-tanulás*-ról is. Az új kifejezést és a mögötte rejlő új oktatástechnológiát más országokkal egyszerre most tanuljuk mi is. Lásd: Jegyzetek [7]

Franciaországban szintén fokozatosan terjed az e-learning elnevezés, de

- nem váltja ki a távoktatás kifejezést, hanem mindkettőt külön használják,
- főleg a vállalati képzésben terjedt el az ezredfordulón 1998-2000 között,
- elemei és eszközei fokozatosan épülnek be
- egyrészt a hagyományos, ún. jelenléti képzésbe,
- másrészt a távoktatás elemei közé, különös tekintettel a felsőoktatásra.

Rövid összegzés a „távoktatás” kifejezés használatáról:

- a szóhasználatbeli eltérések mögött módszerbeli változások húzódnak meg mind a két országban,
- az 1960-as évekhez viszonyítva napjaink távoktatásának szervezői már az elektronikus taneszközök és/vagy a világháló felhasználását is beleértik saját rendszereikbe mindenütt,
- gyakran mindkét országban azonosítják a távoktatást az e-learning-gel, de ez Magyarországon gyakoribb,
- szerintem: a **modern**, azaz az **elektronikus távoktatás** egyike a lehetséges elektronikus tanulási formáknak. A gazdagabb, azaz tágabb fogalom: az elektronikus tanulás, melyen belül – a távoktatás mellett – egyéb formák és eszközök gazdag tárháza is megtalálható. Lásd: Jegyzetek [4]

AZ EURÓPAI FELSŐOKTATÁSI TÉRSÉG

Nem feladatom, hogy erről a kérdésről ebben az előadásban beszéljek, de nem mehetek el amellett, hogy ne említsem meg ezt az Európa felsőoktatását – a közeljövőben – jelző folyamatot, hiszen a felsőoktatásban bekövetkező változások *a felsőfokú távoktatásra is jelentős hatást fognak gyakorolni*.

Bár témám szempontjából elsősorban a változások irányára utaló *kifejezések használatára* szeretném felhívni a figyelmet, mégis szükségesnek érzem, hogy röviden jelezzem, miről is van szó.

Európa kormányai 1999-ben írták alá az ún. **Bologna-i Nyilatkozatot**, melynek célja az európai felsőoktatás-politika harmonizálása. Hogyan? **Áttekinthető képzési szervezet kiépítése (érettségi után: 3év+2év+3év) és összehasonlítható oklevelek rendszerének elérése 2010-re, az összehasonlításhoz alapot adó és a hallgatói mobilitást biztosító egységes kreditrendszer alkalmazásával.** Megszűnnek az ismert egyetemi és főiskolai szakok. A magyar - felvételre jelentkező - fiatal 2006-ban már ennek a **háromfokozatú felsőoktatási rendszernek** az első fokozatára pályázhat. /Mivel a szakok száma 450-ről 106-ra csökken, diákok, szülők és maguk a felsőoktatási intézmények is új helyzettel találják szemben magukat./ Az első fokozat egy 3 éves **alapképzés** /ún. bachelor/, melynek elvégzése után a hallgatók egyharmada részt vehet egy 2 éves **mesterképzésen** /ún. master/. Ezután következhet a harmadik fokozat, a **doktori képzés**, ami további 3 éves képzést jelent azoknak, akik azt is el akarják végezni.

Mit is mondunk? hogyan is szoktunk utalni e változásokra?

- Magyarországon: **Bologna folyamat** vagy **Bologna-i folyamat**
- Franciaországban: **Systeme LMD** (LMD rendszer)

Az alábbiakban a francia LMD rendszerre szeretnék röviden kitérni.

A francia felsőfokú oktatás – még napjainkban is működő « régi » rendszere, a magyarhoz viszonyítva – erős strukturáltságot mutat/mutatott és az egyes részeket, azaz fokozatokat részdiplomákkal honorálja/honorálta. Lásd: Jegyzetek [11]

Az (ún. hosszú) egyetemi képzésben, az érettségit követő első két év után (franciául: DEUG) lehetett megszerezni az első részdiplomát (ez volt az első egyetemi fokozat). A harmadik év követelményeinek teljesítése után kapta meg a hallgató az ún. licenciátusi fokozatot (franciául: la licence) és a negyedik évet zárta a métríz fokozat (franciául: la maîtrise). A harmadik és a negyedik év együtt jelentette a második egyetemi fokozatot. Aki akarta, ezután nekiláthatott a hároméves doktori tanulmányok elvégzéséhez, vagy egyéb, gyakorlati tudás elmélyítését szolgáló 1-2-3 éves képzésekhez – azaz a harmadik egyetemi fokozathoz -, melyeket mi posztgraduális képzéseknek neveztünk korábban, pl. DESS, DEA, MASTER stb.

Az új francia felsőoktatási rendszerben, az ún. LMD-rendszerben, érettségi után lesz 3 év Licence, 2 év Master és 3 év Doctorat. Innen a 3 kezdőbetű: LMD.

A régi rendszerre utaló új strukturálás – a látszólagos hasonlóság ellenére – Franciaországot is erősen „megrázza”. Mindenki a struktúrával van elfoglalva, gyakorlatilag alig jut energia a tartalom megújításának kérdésére – mondták a francia Kollégák.

Ugyanis 2005. májusában, Párizs egyik legnagyobb egyetemén – a Paris X Nanterre-en – tett látogatásom alkalmával, lehetőségem nyílt arra, hogy „bepillantassak a jövőbe”.

Ez az egyetem régóta óta élen jár a **felsőfokú távoktatásban**, és hosszú időn keresztül vezette a francia Egyetemi Távoktatási Szövetséget (az 1987-ben létesült FIED-et, amelyről később szöveg. Ejtőd: fied. Lásd: Jegyzetek [8]).

A jövőre történő felkészülésnek – úgy tűnik – most is ez az egyetem az egyik fontos műhelye: a COMETE elnevezésű központjával (COMETE Centre Optimisé de MÉdiatisation et de Technologies Educatives, Oktatástechnológiák és a Médiatizálás Optimalizált Központja) www.u-paris10.fr/comete

COMETE munkatársai több szakon és tantárgyból dolgozzák ki „a teljes” és „a részleges” **távoktatási modelleket**, amelyeket néhány év múlva más egyetemek is átvehetnek és bevezethetnek a saját felsőfokú alap- és a továbbképzési szintjeiken.

FRANCIAORSZÁGI JELLEGZETESSÉGEK

Franciaországban, ebben a tradícióról oly híres országban, az oktatás területén is igen sok és komoly hagyománnyal találkozhatunk. Előadásomban ennek nyomatékosságára használtam a „régiség” elnevezést.

Hol kell, illetve hol lehet számolni „régiségekkel” a felsőfokú távoktatás kapcsán?

1. „régiségek” intézményi szinten:

állami: CNAM alapítva 1794-ben [5]

Conservatoire National des Arts et Métiers, ejtsd: knám, Felnőttoktatási Műszaki Egyetem, kb. 80.000 beiratkozott, közülük kb. 10.000 tanuló távképzésben; kifejezetten **felnőttképzéssel** foglalkozik, **nyitottságára** jellemző, hogy bármely felnőtt, aki betöltötte a 16. évét beiratkozhat végzettséget igazoló dokumentum nélkül; főleg **felsőfokú** felnőttképzést szervez, mellette kutató stb.

állami: CNED alapítva 1939-ben [6]

Centre National d'Enseignement à Distance, ejtsd: kned, **Országos Távoktatási Központ**, kb. 320.000 beiratkozott, az oktatás/képzés **minden szintjén!** kb. 80%-ban felnőttképzés, 1970-80 óta felsőoktatás is, kizárólag távoktatással foglalkozik, de nem vizsgáztat!

állami: FIED alapítva 1987-ben [8]

Fédération Interuniversitaire de l'Enseignement à Distance, Egyetemközi Távoktatási Szövetség, régebben 22 egyetem, ma kb. 35 egyetem szövetsége, kifejezetten az **egyetemi szintű távoktatást képviseli országos és nemzetközi viszonylatban**. Az egyes tag egyetemek távképzéséért minden esetben az adott anyaegyetem a felelős, nem a FIED.

magánszervezésű távoktatás: 1877 óta működnek ilyen intézmények, számuk az 1990-es évek elején 200 és 400 között változott (ez a szám a távképzés egészére vonatkozik, nem a felsőoktatásra).

vállalati képzés

szervezésük folyamatosan nőtt ki a levelező oktatásból a második világháborút követően,

kezdetben főleg középfokú oktatási szintek működtek, erőteljes modernizáció a távoktatás pedagógiai irányában a '80-as évektől, és ekkortól válik jellemzővé a távoktatás és előtérbe kerül a **vezetők képzése**, jelentős fejlesztések történtek a távoktatás irányában az EDF és GDF, akkor még teljesen állami vállalatnál (Francia Elektromos és Gáz Művek), kiemelkedik a France Telecom Citcom nevű leányvállalata, amely a '90-es években felsőfokú szakemberképzés területére dolgozott ki új technológiákat alkalmazó módszereket (másod és harmad diplomások és főleg a felsőoktatás számára), új korszak az ezredfordulón 1998-tól: az **e-learning**, amely alkalmas a nagyobb tömegű szakemberképzésre is.

2. „régiségek” a törvényhozás területén:

- **az 1971-es szakképzési törvény** (N° 71-575) A törvény a permanens oktatás keretében folyó szakmai továbbképzésről szól.
1. cikkely: „A permanens képzés nemzeti kötelezettség. Magában foglalja az alapképzést és a későbbi képzéseket, amelyeket felnőttek illetve a már dolgozó fiatalok vagy mások számára szerveznek. Ez utólagos képzések alkotják a szakmai továbbképzést. A szakmai továbbképzés részét képezi a permanens oktatásnak. Célul tűzi ki, hogy lehetővé tegye a dolgozók számára a technikai változásokhoz és munkakörülményekhez való alkalmazkodást, hogy kedvezően befolyásolja társadalmi előrehaladásukat azáltal, hogy megnyitja számukra az utat a kultúra különböző szintjeire történő eljutáshoz, a szakmai képzettség elsajátításához, támogatva ezáltal őket abban, hogy hozzájáruljanak a kulturális, gazdasági és szociális fejlődéshez.”
(A franciák **Jacques Delors-t** tartják az 1971-es törvény „atyjának”, aki szerint az 1971. július 16-i törvény igen lényeges célokat fogalmazott meg. Egy 2001-ben megjelent könyv előszavában Ő maga igen pozitívan értékeli az azóta elmúlt évtizedeket.)
- **az 1971-es törvény, amely a magán szervezésű távoktatást szabályozza** (N° 71-556), amelyet 4 nappal korábban 1971. július 12-én szavaztak meg és amely „a távoktatást végző magán intézmények létrehozására és működésére, továbbá az általuk végzett reklám- és ügynöki tevékenységekre” vonatkozott.

3. „régiségek” a távoktatási eszközök használata területén

3.1. rádió, tv-használat

Radio Luxembourg 1926, Radio Sorbonne 1937, egyetemek 1963-tól,
1999 Paris X Nanterre: digitalizált rádiós oktatási programok (audiosup.net)
Televízió általában kb. az 1940-es évek végétől,
a CNAM 1963-tól oktatásra alkalmazza,
az Olympus nemzetközi programban való részvétel 1990-1992 között,
a CNED VTI (Videotransmission Interactive) interaktív televíziós oktatás:

indítása 1991-ben, kiterjesztve 1993-94-ben.

Ez egy műholdon keresztül – oktatási céllal – sugárzott közvetlen televíziós adás, amelybe a néző-hallgató telefonon, vagy faxon elküldött kérdésével kapcsolódik be. A tanuló kérdésére azonnali választ kap a televíziós stúdióból.

3.2. a telefon

a francia vezetékes telefon a világelsők között már a '70-es években, telítettsége az 1970-es évek közepe, vége felé, a távoktatásban történő felhasználása a '80-as évektől jellemző,

3.3. a video az oktatásban

országos és európai kísérleti projektek 1988 után (Genf, nemzetközi konferencia az információs és kommunikációs eszközökről: PLUTO)

3.4. a Minitel 1980 óta (kezdetben a posta által kölcsönzött terminál, amely információk szerzésére szolgál) lásd: Jegyzetek [2]

a távoktatásban adminisztratív feladatok elvégzésre szolgált a '80-as években, a '90-es években már a táv-kapcsolattartás jellemző eszköze és a távoktatásban ismert lehetőség (gyakorlást biztosító tesztek, stb.)

3.5. a számítógép lásd: Jegyzetek [9]

használata a '80-as években már jellemző, de Európában elmarad a „nagyoktól”, az oktatásban lassan terjed (kezdetben csak az adminisztráció alkalmazza), a távoktatásban sem ér el átütő sikereket, csak bizonyos régiók dicsekedhettek a '90-es évek elején sajátos hálózati munkával. Példa: Dél-Franciaországban, egy tizenegy egyetemet ellátó, TELESUP központ működött (A TELE magyar jelentése: táv-, a SUP a francia supérieur, azaz felsőfok első három betűje.) A szerver Montpellier-ben volt található. A kor lehetőségeit felhasználva a telematika a MINITEL, modem és telefonhálózat közvetítésével realizálódott. Azóta modernizálták a hálózatot.

3.6. az internet lásd: Jegyzetek [9]

lassú térnyerés a '90-es évek második felében országos méretekben.

kiemelkedik: a France Telecom Citcom,

a vállalati oktatásban 1998-2000 között terjed és gyors sikereket ér el az e-learning országos felsőoktatási projekt:

internetes kampuszok (2000-2002-ig): felsőoktatási intézmények, a CNED, a közigazgatás és a vállalatok tematikus konzorciumokba szerveződnek és alap- és továbbképzést szolgáltatnak. 2003-ban 64 tematikus konzorcium és további 4 működött, ez utóbbiak az internetes környezet kidolgozásán fáradozott. Lásd: Jegyzetek [9], továbbá: www.educnet.education.fr/superieur

AKTUÁLIS JELLEMZŐK

I. A távoktatás új irányairól – vázlatosan – a francia felsőoktatásban:

1. A Campus Numérique Français / Francia Internetes Kampuszok elnevezésű projekt befejezése utáni helyzetről.

/Lásd a következő honlapokat:

www.educnet.education.fr www.formasup.education.fr <http://telesup.univ-mrs.fr>
www.cerimes.education.fr /

A 2000 és 2003 között államilag támogatott kezdeményezéseket sok konzorcium folytatta, azaz folytatja ma is. Pl.: CANEGE, RESEAU.DOC stb.

Az LMD-rendszer (lásd: az **Európai Felsőoktatási Térség** című fenti fejezetet) szakaszosan történő beindítása közben – ami már két éve folyik Franciaországban – a francia egyetemi szintű távoktatás nem igazán „áttekinthető” – olvasható a www.tribune-eformation.com/campus.php3-70k honlapon.

Ez azt is jelenti, – írják a hivatkozott oldalon – hogy sok egyetem esetében nem internetes kampuszról, hanem ún. „virtuális” kampuszról lehet csak beszélni, olyanokról tehát, amelyek nincsenek hitelesítve, rossz esetben nem is léteznek... (a « virtuális » jelző itt teljesen negatív értelmet kap.)

Amíg sok egyetem jelentős erőket fektetett be 2000 és 2003 között abba, hogy „igazi” internetes kampuszt hozzon létre, kialakítva annak konzorciumban működő sruktúráját, létrehozva annak eszközrendszerét, sőt lehetővé téve, hogy le is teszteljék távoktatási keretrendszereit, addig sok más egyetem – jól érzékelhetően – nem sorolta a prioritásai közé az információs és kommunikációs technológiákat.

Az is előfordul, hogy sok internetes kampuszt nem lehet interneten „utolérni”, sem kapcsolatot teremteni a felelősökkel.

Az Educnet és a Formasup mindent megtett és megtesz a tájékoztatás érdekében. Sajnos a felkínált képzési ajánlatokat sokan nem vették igénybe, így nem mindegyik – működő – távoktatási rendszert, azaz szervezetet hitelesítették.

2. A FIED (Egyetemi Távoktatási Szövetség)

- látványos bővülés: napjainkra 22 tagról mintegy 35-re,
- új egyezmény aláírása a CERIMES-el 2005. szeptemberében

3. Paris X Nanterre

1999 Audiosup és Encyclopédie Sonore projekt,

2002 COMETE projekt Centre Optimisé de Mediatization et de Technologies Educatives (www.u-paris10.fr/comete):

- Teljes idejű távképzés
- Részleges idejű = Kevert képzés
- HEAL program: „Vers un ERASMUS virtuel” (Livre Blanc) c. nemzetközi projekt irányítása

- Campus Virtuels à l'International (francia-orosz és **francia-magyar** közös diplomát adó képzés (kis- és közepes vállalatokat irányító szakemberek képzése, részben online) www.u-paris10.fr

4. CNED és CNAM 3 éves keretszerződése (2004. szeptember 14.) a szakképzésre

5. Vállalati képzések

Vélemények:

a/ Observatoire Dauphine – Cegos Lásd: Jegyzetek [12]

A managementképzésnek ez a két első – országosan elismert – intézménye lefedi a **vállalati e-learning** mintegy felét, ezért sokan 'elitistának' nevezik ezt a képzést (hiszen **vezetőket képez** – vetik a szemére!)

b/ Ugyanakkor egyre többen szólnak **az e-learning demokratizáló jellegéről**, hiszen 2004-ben már a vállalatok 11,4%-a, míg 2003-ban 8,5%-a, míg 2002-ben kevesebb mint 7 %-a használta az e-learning- et saját képzési célokra,

Néhány érdekes adat:

érettségi + 5 év képzettséggel rendelkezők 39 % -a tanul e-learning-el,

érettségi + 2 év tanulmányt végzők 34 % - a,

diploma nélküliek 1% -a.

Domináns területek: nyelv és bürokrácia

A vállalatok 95 %-a rendelkezik intranet lehetőséggel

Élenjáró szektorok: ipar 47% , high-tech 19 %

Egy-egy e-learning-es programcsomag összeállítása: 600 munkaóra!

II. A távoktatás hatása a felsőoktatásra

- egyre több hallgató dolgozik a jelenléti képzésben részt vevők között, így egyre többen rákényszerülnek arra, hogy néhány tantárgyat távoktatással vegyenek fel,
- erősödik a hallgatói igény – a jelenléti képzésen belül is – az interakcióra, ami az új technológiák alkalmazását „kényszeríti” ki az egyetemektől,
- az egyetemeknek lépni kell: kurzus, chat, forum + távoktatási eszközök alkalmazása a nappali képzések gazdagítására

Probléma:

- a Minisztérium jelenléti képzést finanszíroz!
- a vizsgák csak jelenléttel oldhatók meg diplomát adó képzések esetén,
- az oktatók honorálása komoly harc... kevés eredmény...

JEGYZETEK

- [1] Csoma Gyula /Felnőttoktatási és -képzési lexikon, Magyar Pedagógiai Társaság, OKI Kiadó, Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 2002, 568 p. 536.p.

"A *távoktatás*: a tanulás távirányításának egyik formája. Előírt és tananyaggá rendezett ismeretek, gondolkodási - és korlátozottan - cselekvési műveletek elsajátíttatására irányul, meghatározott követelmények teljesítése, megtervezett tudásszintek elérése érdekében. Arra törekszik, hogy a tanulási folyamat minden mozzanatát a kezében tartsa, ide értve a jártasságok, készségek kifejllesztését is. Ezért a tanulást folyamatosan, lépésről lépésre irányítja, rendszerezi és átfogóan szervezi. A távoktatás zárt rendszerű oktatás, ily módon alkalmas az első végzettség megszerzése érdekében az iskolai, főiskolai, egyetemi oktatásra, a posztgraduális képzésre és különböző, tanfolyami jellegű alap- és továbbképző programok megvalósítására. A távoktatás a levelező oktatás kritikájaként, annak hiányait pótló s annál hatékonyabb távirányítási formaként fejlődött ki, amely szigorúbban és eredményesebben teljesítheti a levelező oktatás feladatait. Jellemzője, hogy azonos időben, ugyanarra, egyszerre, együttesen képes sokakat tanítani, s így a „tömegoktatás” alkalmas eszközévé vált. Ugyanakkor - az együttes oktatáson belül - módot ad az egyéni tanítási-tanulási szempontok figyelembevételére, az egyéni tanulási problémák kezelésére és az egyéni tanulási üzem biztosítására. E kettő összehangolása tekintetében eredményesebb lehet, mint a közvetlen irányítású (szemtől szemben) tanítás-tanulás hagyományos formái. A tanulás irányítása a távoktatásban az irányító központból „sugárzik ki”, ahol megtervezik a programokat, előállítják a tananyagot, felépítik a tanulási folyamatokat és folyamatosan vezérlik mindenki tanulását. A központok a tanuló egyénekkal vannak kapcsolatban. A kapcsolattartást, egyszerre több tanuló irányítását a tutor végzi. A távoktatási szervezethez tartozhatnak még a regionális irányító vagy/és konzultációs alközpontok, országos vagy regionális rádió- és televízióstúdiók is. A tanulás irányításának alapeleme a tananyaghoz tartozó oktatócsoomag, rajta kívül tananyag-hordozói szerepet tölthetnek be az újságok (napi-, heti-, havilapok), a rádió és a televízió távoktatási műsorai, a telefon, a fax, a komputeres kommunikációs rendszerek. Az irányítás másik lényeges elemét a folyamatos kapcsolattartás, a folyamatos visszajelentések aktusai alkotják, leginkább a levelezés, a telefon, a fax, az interaktív rádiózás és televíziózás, a komputerezált kommunikációs rendszerek közbeiktatásával. A távoktatás újabb módzatai kiegészülnek a közvetlen személyes kapcsolatok, s velük együtt a közvetlen tanulásirányítás elemeivel. Gyakori formái a konzultánsok alkalmazása, a kiscsoportos foglalkozások (pl. szemináriumok, viták stb.), a közvetlenül irányított gyakorlati munka, előadások, záró tanfolyamok szervezése. Ezek oldják és ellensúlyozzák azokat a tanulási nehézségeket, amelyeket a tanulók közötti, valamint a tanulók és tanáraik közötti közvetlen, személyes kapcsolatok távoktatási hiánya okoz. A távoktatás sok változata lehetséges és a gyakorlatban működik is. Valamennyiükben felismerhetők a programozott oktatásra utaló jegyek, mindenekelőtt a tanulás mindenre kiterjedő irányítása. Ennek érdekében a távoktatás a) a tananyagot elsajátítási szakaszokból építi fel, és a szakaszokon belül megkísérli az elsajátításhoz

teljesítendő tanulási feladatok minél részletesebb előírását; b) az elsajátítási szakaszokon belül igyekszik megteremteni a folyamatos tanulói önellenzés feltételeit; c) minden elsajátítási szakaszt visszacsatolással, tanári (tutori) ellenzréssel, értékeléssel fejez be úgy, hogy csak akkor lehet hozzáfogni a következő szakasz (tananyagrészt) tanulásához, ha az előző tudása tutori visszaigazolást nyert; d) előre meghatározza a visszacsatolások időpontjait, tehát a tanulási szakaszok végpontjait, s ily módon ütemezi a tanulást, előírja az előrehaladás átlagsebességét. A távoktatási változatok kialakulása az 1960-as években vette kezdetét. Magyarországon 1974. október 29-31-ig ülésezett a Tihanyi Távoktatási Konferencia azzal a céllal, hogy kezdőlépésként tisztázza a távoktatás didaktikai sajátosságait, hazai alkalmazásának lehetőségeit. Az 1970-es és az 1980-as években több program indult útjára, de a távoktatás nem honosodott meg Magyarországon. Ennek ideje az 1990-es évekre esik. ...”

- [2] A távoktatás/távkepzés fejlődési folyamatában Franciaországban **jelentős elmozdulás 1986-87 körül történt**. Több területen és szinten tapasztalható tényleges váltás ezekben az években részben a honi *oktatáspolitikai* döntéseket követően, részben az országra nehezedő *nemzetközi nyomás* hatására (pl. 1987-ben alakult meg például az EADTU European Association of Distance Teaching Universities Távoktatási Egyetemek Európai Szövetsége, amelyben Franciaországnak képviseltetnie kellett magát. Franciaországnak nem volt önálló távoktatási vagy nyílt egyeteme, ezért hozták létre a FIED-et.)

Oktatáselméleti szempontból szintén ehhez az időszakhoz köthető az, hogy a felnőttképzéssel foglalkozók egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az önálló tanulásra, az interaktivitásra, a távoktatásra.

Így Franciaországban a távoktatás már nem az a teljesen zárt, különálló oktatási forma, ami pl. a negyvenes években volt, hanem egy sokkal gazdagabb, tágabban értelmezett oktatási forma – olvasható a szakirodalomban. *Különböző elemeket integráló rendszer lett, amely a „távolsági” elemek mellett tartalmaz „jelenléti” elemeket is.*

Maga a „**jelenléti képzés**” kifejezés /franciául: **la formation présenteielle**/, mint újonnan képzett szó a távoktatás/távkepzés szavakban fellelhető „távolsági, táv-” jelző /franciául: à distance/ **ellentételezéseként** kezdett bevonulni a szakmai szóhasználatba (jóval korábban mint magyar megfelelője Magyarországon).

Bizonyos *modellváltás* kezdeteiről lehet beszélni Franciaországban is, hiszen megváltozott a tanuló helye és szerepe, új képző intézmények születtek. Ez a változás tehát már az elektronikus eszközök használata előtt megindult és „csak” folytatódott az elektronikus eszközhasználat első szakaszában, azaz már a '80-as években.

A '80-as években mindazonáltal rengeteg kísérlet folyt a számítógéppel támogatott oktatás és a multimédia alkalmazása területén. Sőt egy 1991-ben írott tanulmány arról

számol be, hogy „az előző húsz évben rengeteg kísérlet ment csődbe”, és hiányoztak a feltételek az eredmények hasznosítására, kiterjesztéséhez.

A MINITEL használata. Az elektronikus eszközhasználat kezdete igen sajátos francia jelenséghez kapcsolódik, a MINITEL-hez. Ez a Francia Posta által kezdetben ingyen kölcsönzött, később pénzért bérelhető telefonra csatlakoztatott apró készülék, egy *kis terminál*, 1980 óta ismert és használt a francia társadalom tagjai által.

A telefonkönyvet és az egyéb információs forrásokat pótló kisméretű számítógép hozzászoktatta az embereket – gyerekeket és felnőtteket egyaránt, beleértve az idősek generációit is - a képernyő és a klaviatúra napi használatához. Az információszerzés területén kifejtett társadalmi és szociológiai jelentősége elvitathatatlan.

Az oktatás és a távoktatás szervezői kezdetben adminisztratív feladatok ellátására, majd oktatásszervezésre használták és csak kísérleti szinten alkalmazták oktatási eszközként. /Franciaországban 1995-ben állították le a MINITEL innovációs fejlesztését, mivel akkor döbrentek rá, hogy akadályozza a személyi számítógép és az internet használatának elterjedését./

A személyi számítógép és később az internet igen fokozatosan elterjedt. Ennek okán Franciaországban sem beszélhetünk a távoktatási forma egyik napról a másikra történő megváltozásáról, csak módosulásáról.

Mind a hivatalos oktatási körök, mind a francia kutatók az **új technológiákkal bővülő eszközhasználatról** beszéltek és nem a távoktatás vagy távképzés frontáttöréséről.

Ami a régi távoktatási eszközök használatát illeti, azok „túlélésével” találkozhatunk ma is. Ennek igen egyszerű a magyarázata: Franciaországban működik például Európa legnagyobb távoktatási központja 1939 óta, amely *a világ első állami levelező iskolájaként* jött létre. Ez a CNED, amelyről a jegyzetek [6] pontjában szöveg. Egy ilyen, komoly hagyományokkal és mintegy 320 000 beiratkozott tanuló távoktatásával foglalkozó intézmény nem vált teljes eszközrendszerrel egyik napról a másikra. Nem akarja elveszteni a „vevőkörét”, akik a hagyományos tanulási eszközökhöz szoktak hozzá. Mindazonáltal a CNED komoly fejlesztéseket és modernizációt hajtott végre és az utóbbi kb. 8-10 évben már rendelkezik elektronikus kampusszal, továbbá modern távoktató-képző intézettel is. Modern elektronikus logisztikai rendszerét 1992 óta használja.

Közben – a változásokat követően - új kifejezések is születnek. Így a '90-es évek első felében már hivatalossá vált „**a nyitott és távképzés**” használata Franciaországban /franciául: la formation ouverte et à distance/.

Az idők során a francia szakemberek egy része áttért a **távoktatás** szó használatáról a **távképzés** használatára, míg mások továbbra is a távoktatás-t használják. Azt viszont mindenki elismeri, hogy a távképzés fejlődik és az információs és kommunikációs technológiák bevezetésével jelentős az előrehaladás az eszközhasználat területén.

Új definíciók is születnek, attól függően ki és hogyan értelmezi a **távképzés fogalmát**. Pl. Viviane GLIKMAN (Des cours par correspondance au „e-learning” című művében Presses Universitaires de France, Paris, 2002) az AFNOR (Association Française de normalisation) **1994-es definícióját** idézi: „a távképzéseket olyan képzési rendszerekként kell felfogni, amelyek lehetővé teszik az egyének számára, hogy helyválttatás és az oktató fizikai jelenléte nélkül vehessenek abban részt”.

A könyv szerzője fontosnak tartja, hogy a távképzés fogalmának pontosításához hozzátegye az alábbiakat is:

- a távképzést meg kell különböztetni az autodidaxistól és a képzés individualizálásától,
- a távképzésben alkalmazott technológiák használatát nem szabad összekeverni a jelenléti képzésben alkalmazott technológiákéval,
- az, hogy valaki a távképzést választja napjainkban ma már nem csak kényszerítő elemekkel magyarázható, hanem származhat az egyén személyes indíttatású pozitív elképzeléseiből is.

Más francia elemzők továbbra is hangoztatják, hogy a **távképzés nem zárja ki a fizikai jelenléttel járó „pedagógiai” szakaszokat a folyamatból!** Ezek lehetnek előre megtervezett csoportos alkalmak az oktatóval, máskor oktató nélküli diák összejövetelek. Igen gyakoriak az egyéni tutori támogatások akár személyesen, akár a világháló segítségével történnek. Továbbá sok intézmény fejlesztette ki hasonló célokra a saját forrásközpontját vagy annak teljes rendszerét hálózati formában, igénybe véve más képző intézmények szervező segítségét.

Vannak területek, ahol az **e-learning** igen gyors eredményeket ér el Franciaországban. Itt a **nagyvállalatok** által szervezett saját képzésekre kell gondolni elsősorban, de ez már az ezredforduló: 1998 és 2002 között.

Jelentős állami támogatással jött létre a **Campus Numériques Français** elnevezésű projekt, ami három tanévben került meghirdetésre 2000 és 2002 között. E nagyszabású munka, tematikus képzéseket - alap- és továbbképzési szinten - biztosító konzorciumok létrehozását és működtetését kívánta támogatni azáltal, hogy a legkülönbözőbb felsőoktatási intézményeket, a CNED-et mint klasszikus távképző intézményt, a France Telecom-ot, a régiókat és vállalatokat egyaránt felszólította az együttműködésre.

Megtörtént – ha ideiglenesen is - a francia **felsőfokú képzés és a távoktatás nagyszabású összekapcsolása**, amely hihetetlen módon megmozgatta az érintett területeket és a felsőfokú oktatógárdát. Lásd: Jegyzetek [10]

[3] /Forrás: MINISTERE DE L'EMPLOI ET DE LA SOLIDARITÉ Délégation générale à l'emploi et à la formation professionnelle

Circulaire DGEFP n° 2001-22 du 20 juillet 2001 relative aux formations ouvertes et/ou à distance « FOAD » : définition, obligations des prestataires, imputabilité des dépenses sur l'obligation de participation des employeurs

„Les formations ouvertes et/ou à distance « FOAD » se distinguent des modalités de formation classiques appelées communément « formations présentielles ». Les « FOAD » recourent à des modalités de formation pouvant se combiner.

Une « formation ouverte et/ou à distance », est un dispositif souple de formation organisé en fonction de besoins individuels ou collectifs (individus, entreprises, territoires). Elle comporte des apprentissages individualisés et l'accès à des ressources et compétences locales ou à distance. Elle n'est pas exécutée nécessairement sous le contrôle permanent d'un formateur. .../”

[4] Hivatkozások:

- Kovács Ilma: *Hagyományos távoktatási ismereteink és az e-learning (Az elektronikus tanulás közelítése a távoktatás irányából)* = Az e-learning szerepe a felnőttoktatásban és -képzésben, Szerk.: Harangi László és Kelner Gitta, magyar Pedagógiai Társaság Felnőttoktatási Szakosztálya, Bp., 2003., 126 p., 64-71. p. www.pedagogia-online.hu /Összehasonlító Pedagógiai Szakosztály, Publikációk, Harangi L.-Kelner./
- Kovács Ilma: *Kompetencia és a modern távoktatás = Lifelong Learning és Kompetencia*, Szerk.: dr. Kálmán Anikó, MELLearn Egyesület Tanulmánykötet, Debrecen, REXPO, 2005., 220 p. 163-182. p.)
- Kovács Ilma: *A „régí” tanítók „új” mesterségéről*, INFORMATKA, a Gábor Dénes Főiskola Közleményei, Budapest, 8. évf. 3. szám, 2005. szeptember, 43-52. p.

[5] CNAM Conservatoire National des Arts et Métiers (ejtsd: knám) Felnőttoktatási Műszaki Egyetem, alapítva 1794-ben

A CNAM *felsőfokú állami intézmény*, amely kezdettől fogva, azaz 1794 óta *felnőttoktatással foglalkozik* amellet, hogy *műszaki és tudományos téren kutatási és információs feladatokat is ellát*. 2004-ben ünnepelte fennállásának 210. évfordulóját.

Mi jellemzi a CNAM nyitottságát?

A CNAM-ba bárki beiratkozhat, aki rendelkezik bizonyos *szakmai gyakorlattal és azt igazolni is tudja*. A képzés irányai: *műszaki, természettudományos, közgazdasági és irányítástechnikai*, valamint *alkalmazott társadalomtudományi oktatás*.

A hallgatók létszáma változó. Évente kb. 80.000 hallgató iratkozik be mintegy 400 féle tantárgyra, és átlag 5.000 felsőfokú diplomás szakembert bocsátanak ki, akik közül kb. 700 fő mérnöki diplomával távozik. A képzés helyszínei: a Párizsi Conservatoire és 51 társ-központ: 48 vidéken, 2 tengeren túlon és 1 külföldön.

Távoktatás a CNAM-ban

A távoktatás és a forrásközpontok munkája a CNAM fejlesztési politikájának központi kérdései közé tartoznak az utóbbi években.

A távoktatás célja:

- A hallgatók tanulásban való részvételének megkönnyítése /lakóhelyüktől, foglalkozásuktól, családi gondjaiktól függetlenül),
- A hallgatók erőfeszítésének csökkentése és az életben való esélyeik növelése,
- Az új technikai eszközök és az új oktatástechnológiák fejlesztése és használatuk általánossá tétele a CNAM hálózatán belül.

A fentiek érdekében a CNAM az alábbi tevékenységeket látja el:

1. új oktatási eszközöket ajánl az otthon, ill. a CNAM központokban tanulók számára (pl. számítógépes oktatóprogramok, audiovizuális eszközök stb.),
2. távoktatási alközpontokat hoz létre, ha lehet a hallgatók lakóhelye vagy munkahelye közelében.

A CNAM távoktatással foglalkozó részlege: az INTEC

A CNAM keretén belül egy külön intézet, az **Institut National des Techniques Economiques et Comptables (INTEC) Gazdasági és Számviteli Technikák Országos Intézete** már korábban, azaz 1949-ben specializálódott a távoktatásra. Kezdetben ők is a levelező oktatás elnevezést használták.

Az INTEC-nek napjainban mintegy 10.000 hallgatója van.

A diplomák

Az INTEC által kiadott modul-bizonyítványok és a tantárgyzáró ún. tőkésíthető értékegységek, valamint a **záródiplomák azonos értékűek bármely francia egyetem nemzeti diplomájával.**

A távoktatási eszközök és a módszerek

Már a '70-es években alkalmazták a rádiót, sőt a televíziót is mint oktatási eszközt. A *televízió* Télé-CNAM néven ismert adásai 1977-ben fejeződtek be.

A korábban már gyakran alkalmazott modulrendszerű távoktató *írássanyagok helyét fokozatosan átveszik az elektronikus tananyagok.*

A CNAM első regionális távképző hálózatát 1987-ben hozták létre a Loire-vidéken.

Az ottani jó kísérleti eredmények hatására Aquitaine-ben is kiépítettek egy ilyen hálózatot 1992-ben, s azután több más körzetben is.

E hálózatok jellemzője, hogy 20-30 települést érintenek. Ott alakulnak ki, ahol előzőleg már létezett egy-egy CNAM központ, mivel a köré csoportosulnak az apró távképző állomások.

Mit jelent a távképző állomás?

A hálózatot alkotó legkisebb egységek, mint tanulási központok az ún. távképző állomások, franciául: „antennes de télé-formation”. A létesítés tervezésénél figyelembe

veszik, hogy egy-egy hallgatótól maximum 30 km-re lehetnek. Egy ilyen távképző állomás 3-4 tantárgy oktatását látja el és kis létszámú hallgatóságnak szól, de minimum 20 főnek telepítik. A távképző állomáson biztosítják a regionális központtal való telefonos és a számítógépes összeköttetést.

A CNAM keretén belül ezek a távképző állomások látják el az "oktatási forrásközpontok" szerepét is. A hallgató itt találhatja meg a számára szükséges írásos és audiovizuális dokumentumokat, a számítógépes programokat és modulokat, stb. A hallgatók személyesen bejárnak ezekre az állomásokra és ott tanulnak. A munka távirányítását a tutor egy másik településről, a regionális központból látja el vagy telefonon, vagy számítógépes összeköttetés révén. Ezzel a módszerrel végzi el - szintén távolról - a hallgató feladatának ellenőrzését is.

A regionális távképző központok

A regionális központokból történik tehát az egyes állomások irányítása. E központok azonban - rendszerint - egyetemi városokban találhatóak, ahol egyébként a CNAM hagyományos esti képzése folyik. Ezek a központok látják el a sugárzási központok szerepét is, továbbá a pedagógiai felelősség is az övéké egy-egy szak, vagy modul vonatkozásában. Maguk a tutorok - akik a hagyományos esti oktatásban egy-egy előadásért vagy szemináriumért felelősek - 30-60 fő távoktatását irányítják saját otthonukból, vagy egyetemi irodáikból a távképző állomások segítségével.

A fentiek már a '90-es éveket jellemezték.

A CNAM-nak ez a viszonylag korai kezdeményezése jó alapot biztosított az elmúlt évek **internet-alapú képzései** kidolgozásához.

[6] CNED Centre National d'Enseignement à Distance (ejtsd: kned) Országos Távoktatási Központ, alapítva 1939-ben

A CNED Európa és a frankofon világ legnagyobb távoktatási központja.

Az 1939-ben állami közoktatási intézményként alapított CNED eredetileg is olyan követelményeknek kívánt megfelelni, amelyek meghaladták a hagyományos oktatás kereteit. A CNED a világ elsőként létrehozott **állami** levelező oktatási intézménye volt. Létrehozatalában komoly szerepe volt a második világháborúnak.

A CNED-ről már több magyar nyelvű könyvemben is írtam. Az érdeklődők számára szeretettel ajánlom az alábbiakat:

- Kovács Ilma: *Országos Távoktatási Központ Franciaországban (CNED) Felsőoktatási Koordinációs Iroda és Fővárosi Oktatástechnológiai Központ /A felsőoktatás fejlesztését szolgáló kutatások c. sorozat, Szerk.: Végvári Imre/, Bp. 1993. 96 p.*
- Kovács Ilma: *Távoktatás Franciaországban 1993-1994 Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. Universitas, Bp. 1995. 356 p.*

- Kovács Ilma: *Nyitott képzések franciaországi példákkal* Nyitott Szakképzésért Közalapítvány, Bp., 1999., 142 p.
- Publikációim nagy része elérhető: Budapesti Corvinus Egyetem Központi Könyvtárában.
- Elektronikus úton elérhető cikkeim Franciaországról: a Magyar Felsőoktatás című folyóirat régi honlapját átmentő a Neumann-ház www.webkat.hu oldalán is olvashatók.

A CNED a Közoktatási és Felsőoktatási Minisztérium felügyelete alá tartozik, irányítását a Tankerületi Rektor látja el, tekintettel arra, hogy Franciaország - távoktatási szempontból - egyetlen tankerületnek tekintendő. A CNED napjainkban jelentős mértékben integrálja az új informatikai és kommunikációs technológiák eredményeit, ezáltal *az új pedagógia ügyének fontos mozgatója mind a rugalmasság, mind az egész életen át tartó tanulás vonatkozásában.*

A CNED legfontosabb sajátosságai

A legfontosabbak közül kettőt emelek ki. *Először* azt, hogy **állami** közoktatási és állami szakképzési intézményről van szó (kezdetben levelező iskolaként működött, később távoktatással!), *másodszor* azt, hogy a CNED olyan speciális oktató/képző intézmény, amely **nem rendelkezik vizsgáztatási joggal, így nem ad ki diplomát sem!**

Nekünk magyaroknak ez eléggé ismeretlen jelenség: a CNED „csak” felkészít, „csak” a tudást biztosítja az arra jelentkezők számára.

További jellemzők: 1997/98-ban 400 000 főnyi "diákságával" Európa és a frankofon világ legnagyobb létszámú távoktatási központjaként tartották számon. Az e-learning térnyerése közepette 2001-ben még mindig 350 000 beiratkozottal és napjainkban is mintegy 320 000 tanulóval dolgozik. Dolgozóinak összlétszáma: közel 6000 fő. Beiratkozottainak mintegy 80 %-a felnőtt. A CNED-ben kb. 3300 képzést szerveznek a közoktatás, a felsőoktatás és a szakmai képzés és továbbképzés szinte minden területén és szintjén. Továbbá felkészítést biztosítanak a közhivatalok versenyvizsgáira. A CNED interaktív televíziós adásaival - műbolygón keresztül - közel 600 oktató- és képző intézménnyel tart kapcsolatot Franciaországban és külföldön. 1996-ban beindította saját távoktatóinak a képzését (a képzők képzését); 1997-ben megnyitotta Elektronikus Kampuszát és a CNED igen hatékony és korszerű logisztikával rendelkezik 1992 óta.

A CNED első neve 1939-ben Levelező-oktatási Szolgálat volt. Többszöri változtatás után 1986-ban kapta mai nevét: Országos Távoktatási Központ (Centre National d'Enseignement à Distance).

Párhuzamosan a névváltoztatással *az intézmény küldetésében* is többszörös változás történt, ami *profilváltást* eredményezett a kezdeti klasszikus gimnáziumi oktatástól az oktatás kiterjesztéséig a kereskedelmi és az ipari szakterületekre, majd az elemi iskolai osztályokra, később a versenyvizsgákra történő felkészítésekre.

1951, 1959 és 1967 szerény nyitást jeleznek a felsőoktatás felé, de a felsőoktatás felé való erőteljesebb odafordulás kezdete mégis csak 1988.

Végül a 2000-es év jelzi a CNED részvételét a Campus Numériques Français elnevezésű projekt konzorciumaiban, amelyek a **felsőoktatás és a távoktatás** igazi országos együttműködési lehetőségét biztosították. /Kovács Ilma: Internetes kampuszok Franciaországban 1. és 2. rész, www.webkat.hu /

A Campus Numériques Français projekt állami támogatottsága lezárult. „Túlélésével” igen sok területen találkozhatunk a jövőben.

Például: önkényesen elemek ki két régi konzorciumot is, amelyekben a CNED tovább tevékenykedik napjainkban is: **Campus Numérique CANEGE** (en économie et gestion, közgazdaság és gazdálkodás), amelynek részt vevő egyetemei a következők: Paris Dauphin, Nancy 2, Université Jean Monnet, Nice Sophia Antipolis és Grenoble 2).

Egy másik konzorcium, amelyben a CNED napjainkban is két egyetemmel dolgozik tovább: a **Campus Numérique FORSE** (Formations et Ressources en Sciences de l'Éducation). E két egyetem: Lyon 2 és Rouen. Velük az internetes képzés a neveléstudományok területén folyik: alapképzési és mesterképzési szinteken. Az 1997-es gyökerekig visszanyúló képzések - felhasználva a Campus Numériques állami támogatását - 2004. decemberére kifejlesztették saját online-os keretrendszerüket (internetes kurzusok, fórum, tutorálás)

[7] Az „e-learning” elnevezés és a fogalom tisztázásában sokat segíthet a napjainkban (2005. szeptember) megjelent új kézikönyv:

„E-LEARNING 2005”

Alkotószerkesztők: DR. Hutter Ottó, DR. Magyar Gábor, DR. Mlinarics József, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2005., 273 p.

[8] **FIED Fédération Interuniversitaire de l'Enseignement à Distance** (ejtsd: fied) **Egyetemiközi Távoktatási Szövetség**, alapítva 1987-ben

A FIED-et kettős céllal hozták létre azért, hogy:

1. biztosítsa Franciaország Európa-szintű képviselőit az EADTU-ben (European Association of Distance Teaching Universities Távoktatási Egyetemek Európai Szövetsége, alapítva 1987-ben), mivel Franciaországnak ne volt és ma sincs önálló távegyleme,
2. országos szinten koordinálja a különböző egyetemek távoktatási központjának munkáját, amelyek 1987 előtt nem nagyon, vagy csak alig kooperáltak egymással

A FIED jellegzetessége

A FIED nem ad ki saját diplomát, nem dolgoz ki programokat. Központi feladatának tartja a tag-egyetemek által nyújtott képzésekről szóló információk begyűjtését és napi szinten tartását. Korábban 22, napjainkban mintegy 35 tag-egyetemmel működik

A FIED távoktatási központjai

E központokat a Közoktatási és Felsőoktatási Minisztérium az *anya-egyetemek* - képzési és kutatási egységeihez tartozó - *transzverzális szolgáltatásának* tekinti.

A távoktatási központok feladatköre pontosan körülhatárolt: ellátják a (pedagógiai) beiratkozással kapcsolatos teendőket, kiküldik az oktatóanyagokat és biztosítják a hallgató tanulási folyamatának a pedagógiai nyomon követését.

Az adminisztratív beiratkozás az anya-egyetem hatáskörében marad, a vizsgáztatás több helyen közös szervezésű az anya-egyetem vizsgáival. Néhány központ maga szervezi a vizsgákat. Diplomát minden esetben az anya-egyetem ad ki.

A FIED hallgatói

A beiratkozott hallgatók száma mintegy 34.000 fő. Az általuk felvett "unités de valeur"-ök (= értékegység, a tanulmányi egység francia neve) száma kb.150.000. Az átlag életkor: 35 év.

A hallgatók legfőbb jellemzője: az erős motiváltság (szakmai előrehaladás, személyes kultúra kiegészítése stb.). A hallgatók 70 %-a bérből élő, de akadnak köztük családanyak, betegek, katonai szolgálatot teljesítő fiatal emberek, élsportolók stb., egy szóval olyanok, akik ilyen vagy olyan ok miatt nem tudják látogatni a nappali kurzusokat.

A nyitottság jelei az egyetemi távoktatási központokban

1. Új tendenciaként jelentkezik a 90-es évek gyakorlatában, hogy maguk a **nappali tagozatos hallgatók is felvesznek egy-egy** tantárgyat az *egyetem távoktatási központja által oktatott tárgyak* közül. Az elért eredményeket a későbbiekben beszámolják a hallgató záró diplomájába.

2. A távhallgatók külön kategóriáját alkotják az ún. **"szabad hallgatók" (auditeurs libres)**. Franciaországban bármely felnőtt beiratkozhat a távoktatási központokba: nincs korhatár. A "szabad hallgatók" beiratkozási díja valamivel magasabb a távhallgató díjánál. Ők azonban sem feladatokat nem oldanak meg, sem nem küldenek be a központba, és nem is vizsgáznak. **"Csak" tanulni akarnak!** Sokan közülük csak egy vagy két tanegységet, vagy modult vesznek fel. A "szabad hallgatók" között található Franciaországban rengeteg nyugdíjas, az ún. harmadik kor tagjai, akik most, hogy ráérnek, gyermekeiket már szárnyra bocsátották, végre olyannal is foglalkozhatnak, amire eddig nem értek rá.

Egyes távoktatási központokban a "szabad hallgatók" létszáma szinte eléri a vizsgára jelentkezők számát.

Összefoglalva a FIED legfontosabb jellemzőit:

1. Az egyetemi távoktatási központok segítségével *szerzett diploma azonos a nappali tagozaton szerzett diplomával.*

2. Maguk a *távoktatási programok is a nappali oktatásból adaptált programok*, ami speciális pedagógiai megközelítést és sajátos eszközökre történő átvitelt jelent, és amit a távolság tesz szükségessé.

3. Az egyetemi távoktatási központok bár *önállóak, nem különállóak.* Az egyetemre és a távoktatási központba beiratkozott hallgató "saját egyeteme *szolgáltató* részlegének gondjaira van bízva", amely központ ellátja őt a távoktató kurzusokkal és megszervezi

számára a nappali tagozat diplomájával azonos értékű diploma megszerzéséhez szükséges vizsgákat.

4. A modern **távoktatás ilyenfajta integrációja** a hagyományos egyetemi rendszerbe és szerkezetbe, **sajátos francia jelenség** szemben pl. az angliai Open University-vel, amely teljesen kívül helyezkedik el a tradicionális egyetemi rendszerhez képest.

5. A FIED-nek *nincs saját távoktatási politikája*, ami azt jelenti, hogy az egyes központok részéről bármiféle helyi kezdeményezés teret nyerhet, ha belefér az anya-egyetem autonómiájába és jogosultságába.

6. Ennek a rendszernek további jellemzője az is, hogy jól alkalmazkodik a kutatásokhoz. *Biztosítani tudja a kurzusok gyors megújítását*, hiszen maga mögött tudhatja saját egyetemének kutatócsapatát. Abszolút rugalmasan reagál az egyetem bármiféle képzési újítására, hiszen a távoktató *kurzusok programjainak megújítása folyamatos*.

7. A távoktatás - fentiekben jelzett - *integrációja az egyetem rendszerén belül pozitív jelenség*. De nem minősül annak, ha kívülről szemléljük a dolgot.

7.1. A külső vállalatoktól érkező távoktatási igények kielégítését éppen a hagyományos egyetemi rendszerbe történő integráció akadályozza. A megkeresések az egyetemre érkeznek, a választ szintén csak az egyetem adhatja meg és nem a távoktatási központ.

7.2. A hagyományos egyetemi rendszerbe történő integrálódás - mint kötöttség - problémát vet fel a kurzusok transzferálhatósága területén. Megoldhatatlan pillanatnyilag a külföldi Nyitott Egyetemekkel való kurzuscserre. Erre csak akkor kerülhet sor, amikor a francia egyetemekkel egyeztetett ekvivalencia-politika realitássá válik. A tárgyalófél azonban akkor sem a FIED tagjaként működő távoktatási központ, hanem az adott egyetem, amelynek keretén belül működik egy, a FIED-hez tartozó távoktatási központ is.

Napjainkban a FIED-hez tartozó egyetemek többnyire olyan online képzéseket ajánlanak, amelyekhez előre betervezett jelenléttel járó csoportos foglalkozásokat és felügyelet melletti vizsgákat szerveznek. Mivel a mai FIED több régebbi távképzést biztosító egyetemi csoportosulást is magában foglal, igen változatos és gazdag távképzési ajánlattal fogadja a hallgatóságát.

Óriási lépés a FIED közelmúltbeli életében a **FIED-CERIMES Egyezmény** megkötése **2005. szeptemberében** (Centre de Ressources et d'Informations sur les Multiédias).

Lásd: www.telesup.univ-mrs.fr

[9] Egy francia felmérés eredményei a felsőoktatásban

Forrás: Les technologies de l'information et de la communication dans l'enseignement supérieur: pratiques et besoins des enseignants /Az információs és kommunikációs technológiák a felsőoktatásban: az oktatók szükségletei és gyakorlata/

= Enquête réalisée pour la Fédération ITEM-Sup par la société I+C, Analyse et synthèse: Brigitte ALBERO et Bernard DUMONT, mai, 2002, p. 67. Ministère de l'Education et de la Recherche) www.educnet.education.fr/chrgrt/item-sup.pdf

Az információs és kommunikációs technológiák a felsőoktatásban: az oktatók szükségletei és gyakorlata című felmérés tanúsága szerint az információs és kommunikációs technológiák alkalmazása a francia felsőoktatásban nagyon sokat fejlődött 1990-től napjainkig (2002-ig).

Ez a fejlődés mindenekelőtt *menyiségi* jellemzőkkel bír, hiszen jelentősen emelkedett azon oktatók száma, akik oktatómunkájuk során a gyakorlatban alkalmazzák az új eszközöket. A fejlődés mindazonáltal *minőségi* jellegű is, hiszen egyre ismertebbé és elismertebbé válik az oktatók körében az eszközök használatával járó ún. *kognitív és pedagógiai haszon*.

A mentalitások területén jelentkező előrehaladást az is magyarázza, hogy az intézmények számára az új technológiák a '90-es években már nem jelentettek újat, azaz *módosult az intézményi hozzáállás* is. *Mégis*, ha az oktatók kevesebb ellenállásba ütköznek az intézmény oldaláról, sokfelé tapasztalható, hogy *tartósan fennmaradnak a technikai és a logisztikai problémák*. Az ilyen jellegű gondok miatt tartja magát még mindig távol az új technológiai eszközök használatától az oktatók egy harmada, akik viszont készen állnak arra, hogy képezzék őket.

Az elmúlt 10 évben kimutatható fejlődés természetesen az illetékes *minisztériumok támogatásának* a következménye, legyen az bármely tudományágat összekötő nagy országos projekt, vagy az intézmény által - az illetékes, azaz a gazdasági érdekei miatt erősen motivált közigazgatási régióval - aláírt *egyezmény*. Tény, hogy az intézmények igyekeznek *felszerelni* magukat az új eszközökkel és egyre komolyabb *humán erőforrást is biztosítanak* a technikai és logisztikai bázis működtetésére.

A fejlődés - tehát - az egyedi ambíciók irányából, az egyes oktatók által készített izolált kurzusok gyakorlata felől - ami már a '80-as évek Franciaországát is! jellemezte - *halad az intézményesített, „mérték utáni” diplomás képzések és a távoktatás irányába*.

Az összességében - ugyan - fejlődést mutató jelenség ellenére *az egyes oktatók helyzete ma még nem egyszerű!* A nagy projekteken kívül dolgozó oktatók még mindig és gyakran *izoláltan tevékenykednek* és sok materiális feladatot kell vállalniuk ahhoz, hogy jól végezhesék munkájukat, azaz, hogy értelmesen és hatékonyan alkalmazzassák az új technológiákat gyakorlati oktatómunkájuk során.

Egy érintőlegesnek mondható - de nem az! - probléma ugyanis továbbra is fennáll Franciaországban: *hiányzik az ilyen jellegű oktatói tevékenységek elismerése*, mind az adott szolgálati helyen, mind pedig a karrier során, ahol még mindig a publikációk száma és a kutatási eredmények számítanak.

[10] Lásd: Kovács Ilma: Internetes kampuszok Franciaországban 1. és 2. rész, www.webkat.hu (keresés: Kovács Ilma néven)

[11] A téma - múltra vonatkozó részletei - iránt érdeklődők szíves figyelmébe ajánlom korábbi interneten is megjelent tanulmányomat, ahol kicsit részletesebben olvasható a teljes „régí” francia oktatási rendszer leírása is: Kovács Ilma: A felsőoktatás és a távoktatás közeledése az ezredforduló Franciaországában címmel www.mek.oszk.hu /

[12] Az Observatoire-Dauphine Párizs egyik legjelentősebb egyetemén, azaz **Paris IX Egyetem** keretében működik, tehát egyetemet képvisel ebben a vonatkozásban!

A **Cegos** csoport az egyik legfontosabb képző- és tanácsadó intézmény, amely 75 éve erősíti a vállalatok gazdasági életét.

Kezdetben csak Franciaországban működött, ma már tucatnyi országban, így Magyarországon is, közel 10 éve.

Célkitűzései között azonos értéket képvisel az egyén, a kollektíva és a menedzsment kompetenciáinak építése és fejlesztése.

Tevékenységi területei: tanácsadás, vállalati tréning, nyílt tréning, vezetői készségfejlesztés, kommunikáció, projektmenedzsment, humán erőforrás-gazdálkodás, pénzügyek, értékesítés, marketing, beszerzés, asszisztensi és ügyfélkapcsolati tréningek, nemzetközi CEGOS oklevelet adó képzés.
